

Nr 135

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående fortsatta särskilda stödåtgärder för hästaveln; given Stockholms slott den 15 mars 1957.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Bernhard Näsgård

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en förlängning intill den 1 juli 1959 av det särskilda stöd som med anlitande av medel under statens hästavelsfond f. n. utgår till hästaveln. Stödet avses skola lämnas enligt samma grunder som nu och rymmas inom en kostnadsram av 600 000 kronor för budgetår.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 mars 1957.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, HEDLUND, PERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, NÄSGÅRD, KLING, ELIASSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars- och finansdepartementen anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Näsgård, fråga om *fortsatta särskilda stödåtgärder för hästaveln* samt anför därvid följande.

Inledning

Genom beslut av 1952 års riksdag (JoU 34; rskr. 262) bemyndigades Kungl. Maj:t att ur statens hästavelsfond tills vidare disponera erforderliga medel för utlämnande av uppfödning- och bevaringspremier till vissa hos uppfödarna kvarstående osålda remonter. Dylikt stöd åt varmbloodsaveln har hittills utgått, vad gäller uppfödningpremier, under åren 1952—1955 och, vad beträffar bevaringspremier, under åren 1953—1956.

I proposition till 1953 års riksdag (nr 121) föreslog dåvarande chefen för jordbruksdepartementet på grundval av ett av 1951 års hästavelsutredning framlagt betänkande och däröver avgivna remissyttranden, att särskilt stöd skulle lämnas hästaveln — närmast aveln av kallblodiga hästar — i form av dels bidrag till hingsthållare, dels bidrag för inlösen av frisedlar. Stödet avsågs utgå under en fyraårsperiod omfattande budgetåren 1953/54—1956/57 och finansieras med medel ur statens hästavelsfond. Riksdagen biföll vad Kungl. Maj:t föreslagit (JoU 27; rskr. 334).

I en den 30 oktober 1956 dagtecknad framställning har *styrelsen för hus-hållningssällskapens förbund* anhållit om åtgärder för fortsatt särskilt stöd åt hästaveln i enlighet med av styrelsen angivna riktlinjer. Vidare har *lantbruksstyrelsen* i skrivelse den 13 november 1956 inkommit med förslag till dylika stödåtgärder avseende budgetåren 1957/58 och 1958/59.

Över berörda framställningar har, efter remiss, yttrande avgivits av statskontoret, chefen för armén, domänstyrelsen, skogsstyrelsen, statens jordbruksnämnd, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Avelsföreningen för sven-

Kungl. Maj:ts proposition nr 135 år 1957

ska ardennerhästen, Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen samt Föreningen Nordsvenska hästen.

Innan jag övergår till att redogöra för innehållet i framställningarna samt däröver avgivna yttranden, skall jag något beröra formerna för det särskilda stöd åt hästaveln, som f. n. lämnas.

Nuvarande särskilda stödåtgärder

Under nionde huvudtitelns reservationsanslag till Hästavelns befrämjande anvisas årligen medel till olika ändamål på hästavelns område. Med hänsyn till avelns försämrade läge har emellertid under senare år därutöver utgått särskilt stöd ur statens hästavelsfond.

Beträffande statens hästavelsfond må erinras, att denna inrättades av 1947 års riksdag (JoU 10; rskr. 72), som beslöt tillföra fonden ett kapital av 5 000 000 kronor från den samtidigt därmed avvecklade stuteriväsendets fond. Genom den nya fonden avsågs att skapa full garanti för att hästavelns behov skulle bli tillgodosedda i tillräcklig omfattning även då det budgetära läget kunde lägga hinder i vägen för att erforderliga anslag anvisades för ändamålet. Riksdagen förutsatte, att fonden, därest det avsatta beloppet skulle komma att nedgå i mera väsentlig utsträckning, skulle i ett ur budgetär synpunkt lämpligt läge tillföras ett belopp, motsvarande vad som tagits i anspråk.

Vid 1952 års riksdag framlades två likalydande motioner (I: 324 och II: 427), vari yrkades vissa åtgärder för befrämjande av hästaveln. I motionerna föreslogs bl. a., i syfte att söka bevara de bästa av de remonter, som varje år kvarstod osålda hos uppfödarna, att till envar av 150 osålda treåriga remonter skulle utlämnas uppfödningsspremie å 200 kronor. Till samma hästar borde därjämte under vart och ett av de följande två levnadsåren under vissa förutsättningar kunna utlämnas bevaringspremie å 400 kronor. Kostnaderna beräknades efter en viss övergångstid komma att uppgå till ca 150 000 kronor för år. Erforderliga medel borde ställas till förfogande ur statens hästavelsfond. Riksdagen biföll, såsom förut nämnts, motionärernas förslag och bemyndigade Kungl. Maj:t att tills vidare ur sagda fond disponera för ändamålet erforderliga medel. Hitintills har medel utbetalats för uppfödningsspremier under åren 1952—1955 och för bevaringspremier under åren 1953—1956.

Till 1953 års riksdag framlade Kungl. Maj:t, såsom inledningsvis berörts, proposition angående särskilda stödåtgärder för hästaveln. I propositionen behandlades bl. a. de förslag, som framförts av 1951 års hästavelsutredning. Denna hade tillsatts på hemställan av riksdagen och enligt direktiven bedrivit sitt arbete med beaktande av vad 1951 års jordbruksutskott anfört i sitt utlåtande nr 27. I detta hade utskottet bl. a. uttalat vissa farhågor för att i en avspärrningssituation med begränsade möjligheter att tillgodose behovet av maskiner och drivmedel den minskande tillgången på

hästar kunde medföra allvarliga olägenheter för såväl jordbrukets och skogsbrukets som försvarets vidkommande.

I en av utredningen år 1952 upprättad prognos beräknades antalet arbetshästar komma att nedgå från dåvarande ca 350 000 till 300 000 år 1955 och 200 000 å 230 000 år 1960. Jordbrukets och skogsbrukets behov av arbetshästar uppskattades samtidigt uppgå till ca 300 000 även sedan traktorbehovet blivit fyllt. Under dessa förhållanden kunde enligt utredningen en viss balans i fråga om hästbeståndets storlek väntas inom en relativt kort tid, varefter en knapphet på hästar skulle komma att inträda. I sistnämnda läge skulle hästpriserna komma att stiga, varför utredningen förmodade, att relationerna mellan uppfödningsekostnader och hästpriser skulle förbättras på något längre sikt samt att en stabilisering av avelsarbetet på en viss nivå småningom skulle inträda. Enligt utredningens uppfattning kunde det emellertid få allvarliga konsekvenser att utan att vidtaga särskilda åtgärder räkna med en sådan stabilisering. En fortsatt minskning av hästbeståndet kunde nämligen få menliga följder för såväl näringslivet som försvaret. Särskilda stödåtgärder borde därför vidtagas för att bemästra det krisläge vari hästaveln tillfälligt befann sig. Utredningen föreslog med hänsyn härtill att under en femårsperiod särskilda statliga bidrag skulle lämnas till föreningar och i speciella fall även privatpersoner, som höll hingstar av ardenneras och nordsvensk ras. I avelsstimulerande syfte föreslogs vidare ett utvidgat system med frisedlar. För täckande av de med stödåtgärderna förenade kostnaderna borde medel få disponeras ur statens hästavelsfond.

Dessa utredningens förslag förelades med vissa justeringar — bl. a. beträffande stödperiodens längd, vilken föreslogs till fyra år — riksdagen i förenämnda proposition 1953: 121. Riksdagen beslöt i enlighet med Kungl. Maj:ts framställning. Beträffande de sålunda beslutade särskilda stödåtgärderna kan närmare anföras följande.

Vad angår stödet åt hingsthållningen må först nämnas, att bidrag till sådant ändamål i viss omfattning utgick redan före 1953 års riksdagsbeslut. Med anlitande av anslaget till Hästavelns befrämjande kunde sålunda föreningar, som höll hingst av nordsvensk ras, beviljas bidrag med i genomsnitt 500 kronor för hingst i södra och mellersta Sverige och med 600 kronor i norra Sverige. För hingst av ardenneras utgick däremot ej bidrag. 1953 års beslut innebar en utbyggnad av denna stödform dels genom att såväl hingst av ardenneras som av nordsvensk ras blev bidragsberättigad, dels emedan även enskild hingsthållare i vissa fall kunde beviljas bidrag. De för hingstföreningar avsedda bidragen maximerades till 1 600 kronor för hingst av ardenneras samt till 1 200 kronor för hingst av nordsvensk ras i södra och mellersta Sverige och till 1 300 kronor i norra Sverige. För hingst av nordsvensk ras skulle därutöver alltjämt få uppbäras de tidigare utgående bidragen. Till enskild hingsthållare kunde bidrag utgå med högst 500 kronor för ardennerhingst och med 600 kronor för nordsvensk hingst. För såväl föreningsägd som enskild hingst skulle dock, när särskilda omständigheter föranledde därtill, bidrag kunna utgå med högre belopp än vad sålunda föreskrivits.

Riksdagens beslut innebar jämväl, att det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter beträffande förenämnda bidrag. Sådana föreskrifter har sedermera utfärdats genom Kungl. Maj:ts beslut den 26 februari 1954, den 30 juni 1955 och den 1 juni 1956. Såsom villkor för bidrag till hingstföreningar har därvid bl. a. angivits, att hingsthållningen skall vara av betydelse för det allmänna hästavelsarbetet samt på ett rationellt sätt främja ortens hästavel genom att sörja för hingstbeståndets rekrytering. Vid bestämmande av bidrags storlek skall hänsyn tagas till hingstens kvalitet samt föreningens behov av ekonomiskt understöd. För att bli bidragsberättigad skall förening bestå av minst fem medlemmar. För förening konstituerad efter år 1954 gäller dessutom särskilda föreskrifter. Beträffande bidrag till enskild hingsthållning gäller i tillämpliga delar enahanda bestämmelser. Bidrag må dock endast utgå för hingsthållning i trakt, där förening ej finns och där behovet av hingst uppenbarligen föreligger.

I fråga om frisedlarna innebar 1953 års beslut en utvidgning av de bestämmelser, som angivits i 1949 års hästpremieringsreglemente (SFS 1949: 703). Enligt dessa bestämmelser premieras treårigt ungsto av god beskaffenhet med frisedel med visst undantag lydande på 30 kronor. Frisedeln utställs å viss hingst, som premieringsnämnden finner lämplig. För tiden intill den 1 juli 1957 har detta stöd genom riksdagens nyssnämnda beslut förstärkts såtillvida, att frisedel lydande på 50 kronor då skall utlämnas till samtliga premierade kallblodiga eller i remontaveln använda fölston ävensom till premierade två- och treåriga ungston. Undantagna skall vara fullblodsston, såvida de icke används i halvblodsaveln, varmblodiga travarston och ston av skogsrussras.

Vad slutligen angår kostnaderna för de av 1953 års riksdag beslutade stödåtgärderna, beräknades dessa till 800 000 kronor för år, eller för hela fyraårsperioden till 3 200 000 kronor. Enligt riksdagsbeslutet skulle av hästavelsfondens medel varje budgetår få användas 450 000 kronor till hingsthållningen, varav 40 000 kronor till enskilda hingsthållare och föreningar med särskilt brydsamt ekonomiskt läge, samt 350 000 kronor till frisedlar.

Av hästavelsfondens kapital har hittills disponerats 600 000 kronor för uppfödning- och bevaringspremier samt 2 400 000 kronor för hingsthållningsbidrag och frisedlar. Genom beslut av 1955 och 1956 års riksdagar har fonden erhållit kapitaltillskott å sammanlagt 800 000 kronor. F. n. föreligger sålunda å fonden ett icke disponerat belopp av 2 800 000 kronor. I detta belopp ingår emellertid de 800 000 kronor, som är avsedda för att bestrida kostnaderna för de särskilda stödåtgärderna under innevarande budgetår och som ännu ej ställts till förfogande av Kungl. Maj:t.

Hushållningssällskapens förbunds framställning

Såsom inledningsvis omnämnts har styrelsen för hushållningssällskapens förbund i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om åtgärder för fortsatt särskilt stöd åt hästaveln. Till grund för förbundsstyrelsens hemställan ligger en promemoria med utredning och förslag i ämnet, upprättad på styrelsens uppdrag av en kommitté bestående av förbundets vice ordförande, lantbrukaren N. Kollander, laboratorn vid veterinärhögskolan S. Dyrendahl samt direktören vid hushållningssällskapet i Kalmar läns södra område N. E. Sjöborg. Till promemorian har fogats visst statistiskt material, som sammanställts av jordbrukets utredningsinstitut. Innan jag ingår på de förslag, som framlagts i kommittépromemorian och förbundsstyrelsens framställning, avser jag att till belysning av utvecklingen på hästområdet återgiva vissa i sagda handlingar lämnade statistiska data. Dessa har jag sammanställt i efterföljande tre tabeller, vilka även kompletterats med sifferuppgifter för år 1955.

Det totala hästantalet utgjorde år 1955 312 430 mot 599 378 år 1945 och 439 757 år 1950. Nedgången har varit kraftigare i slättbygderna än i skogsbygderna. År 1944 fanns exempelvis i Malmöhus län och i Västerbottens län 13,3 hästar på minst tre år per 100 hektar åker medan motsvarande siffror åren 1950 och 1954 var för Malmöhus län 10,0 respektive 6,3 och för Västerbottens län 11,5 respektive 11,2.

Samtidigt med nedgången i hästantalet har en ogynnsam förskjutning ägt rum beträffande åldersfördelningen. I riket fanns år 1944

Tabell 1. Antalet hästar i Sverige åren 1927, 1932, 1937 och 1940—1955 enligt husdjursräkningarna¹ med fördelning på vissa åldersgrupper

År	Föl	Unghästar 1—2 år	Summa föl och unghästar	Hästar 3 år och däröver	Totalantal hästar
1927	23 606	35 999	59 605	560 651	620 256
1932	31 676	48 795	80 471	531 286	611 757
1937	45 339	68 764	114 103	519 173	633 276
1940	—	—	125 335	491 722	617 057
1941	—	—	118 819	493 629	612 448
1942	—	—	103 740	487 247	590 987
1943	—	—	102 477	491 967	594 444
1944	34 763	68 561	103 324	500 533	603 857
1945	30 350	75 790	106 137	493 241	599 378
1946	25 450	71 790	97 244	495 538	592 782
1947	17 134	49 623	66 757	484 195	550 952
1948	11 873	34 495	46 368	450 892	497 260
1949	13 804	27 023	40 827	424 084	464 911
1950	12 280	26 243	38 523	401 234	439 757
1951	9 213	25 449	34 662	379 976	414 638
1952	8 510	22 030	30 540	355 130	385 670
1953	6 930	18 710	25 640	336 280	361 920
1954	6 880	16 310	23 190	311 470	334 660
1955	7 190	14 990	22 180	290 250	312 430

¹ 1927, 1932, 1937 och 1940 års räkning ägde rum 15 september, de följande 1 juni. 1950 och senare års räkningar har utförts med representativ metod.

Tabell 2. Antalet hästar inom varje län och i riket åren 1937, 1940, 1945, 1950 och 1955

År/Län	1937		1940		1945		1950		1955	
	Total- antal hästar	Därv under 3 år	Total- antal hästar	Därv under 3 år	Total- antal hästar	Därv under 3 år	Total- antal hästar	Därv under 3 år	Total- antal hästar	Därv under 3 år
Stockholms län och stad	24 801	4 128	21 681	4 512	24 557	3 782	15 493	1 345	9 260	630
Uppsala län	21 229	4 381	19 477	4 589	17 922	4 052	11 114	1 102	6 930	480
Södermanlands län	25 329	4 116	23 594	4 520	21 797	4 100	13 907	950	8 710	490
Östergötlands län	40 596	7 369	39 670	7 999	37 482	7 089	23 878	2 122	14 740	1 040
Jönköpings län	26 571	4 396	27 543	5 187	26 062	3 835	20 944	1 262	17 140	990
Kronobergs län	18 522	2 798	19 214	3 568	17 747	2 360	15 666	1 108	13 450	580
Kalmar län	37 635	8 800	37 721	9 618	35 553	8 297	25 812	3 630	17 330	1 830
Gotlands län	15 228	3 039	14 169	3 403	14 027	3 301	9 350	1 156	5 100	430
Blekinge län	11 810	2 474	11 305	2 343	10 326	1 814	7 670	493	5 890	430
Kristianstads län	46 495	9 173	42 428	9 519	43 378	7 510	31 433	3 355	19 780	1 600
Malmöhus län	59 486	11 482	56 299	11 662	55 533	10 563	38 789	4 661	20 230	2 510
Hallands län	27 456	6 191	27 407	6 883	25 716	5 316	18 598	1 750	12 890	740
Göteborgs och Bohus län	21 417	3 955	21 397	5 099	22 957	4 259	16 418	1 352	12 590	1 350
Älvsborgs län	38 658	8 226	40 297	10 366	37 444	8 250	30 448	3 728	23 850	2 310
Skaraborgs län	53 358	14 572	52 928	15 808	51 740	12 983	36 618	4 972	23 020	2 330
Värmlands län	23 613	3 249	23 224	3 783	23 066	3 498	17 814	1 251	13 850	770
Örebro län	20 673	2 640	20 468	2 924	18 531	2 370	13 309	685	8 760	390
Västmanlands län	19 925	3 273	18 190	3 467	16 297	2 950	10 877	658	7 340	340
Kopparbergs län	16 763	935	16 588	1 121	15 276	964	12 967	273	11 750	110
Gävleborgs län	17 429	1 333	17 175	1 391	16 314	1 379	12 873	380	11 500	460
Västernorrlands län	17 718	1 714	17 718	1 714	17 233	1 759	13 647	485	12 450	480
Jämtlands län	15 730	2 698	15 730	2 698	16 784	2 865	13 621	983	11 270	1 080
Västerbottens län	20 074	2 388	20 074	2 388	20 524	2 202	16 662	597	14 350	580
Norrbottnens län	12 760	773	12 760	773	13 112	639	11 849	225	10 250	230
Hela riket	633 276	114 108	617 057	125 335	599 378	106 137	439 757	38 523	312 430	22 180

Tabell 3. Antalet betäckta ston åren 1930, 1935, 1940, 1945—1955 samt antal hingstar och betäckta ston per hingst

År	Betäckta ston					Antal hingstar ¹			Betäckta ston per hingst ²
	Totalt	Av varmblodig hingst	Av kallblodig hingst			Varmblod	Kallblod	Totalt	
			Totalt	Därav nordsvensk	Därav ardenner				
1930	53 052	2 560	50 492			151	1 355	1 506	35
1935	74 407	2 886	71 521			171	1 495	1 666	45
1940	70 689	2 847	67 842			195	1 710	1 905	37
1945	60 930	3 463	57 467			209	1 559	1 768	25
1946	43 066	3 336	39 730	7 041	32 616	206	1 491	1 697	25
1947	31 011	3 315	27 696	4 927	22 680	202	1 323	1 525	20
1948	36 288	3 561	32 727	5 825	26 818	213	1 164	1 377	26
1949	33 228	3 503	29 725	5 279	24 343	214	1 080	1 294	26
1950	25 246	3 160	22 086	4 530	17 600	217	985	1 202	21
1951	24 609	2 879	21 730	4 620	17 000	208	848	1 056	23
1952	20 228	2 659	17 569	3 853	13 600	201	778	979	21
1953	20 444	2 420	18 024	4 008	13 900	181	714	895	23
1954	20 325	2 422	17 903	4 268	13 500	172	698	870	23
1955	19 036	2 150	16 886	4 750	12 000	186	669	855	22

¹ För åren före 1936 ingår i antalet blott statens samt premierade i enskild ägo varande hingstar. Fr. o. m. 1936 ingår i antalet även de hingstar, vilka jämlikt lagen om hingstbesiktningstvång förklarats tillåtna såsom beskällare.

² Siffrorna före 1936 ej fullt jämförliga med siffrorna fr. o. m. 1936.

20,6 unghästar och föl på 100 hästar av minst tre års ålder. År 1950 var motsvarande siffra endast 9,6 och hade år 1954 nedgått ytterligare till 7,4. Gynnsammast var fördelningen sistnämnt år i Malmöhus, Kalmar och Skaraborgs län med relationstalen 14,6, 12,1 och 10,6, ogynnsammast i norrlandslänen — med undantag för Jämtlands län — med relationstal mellan 0,7 och 3,9.

Vad beträffar stobetäckningen har denna nästan undantagslöst fortsatt att minska. Antalet ston betäckta med nordsvensk hingst har dock ökat något åren 1953—1955. Antal betäckta ston per hingst utgjorde 22 år 1955 mot 21 år 1950 och 39 år 1944.

Den s. k. fölningsprocenten har sedan år 1944 nedgått från 61,1 till 51,3. Antalet kvarvarande föl efter fölslakt har även nedgått och utgjorde, vid i övrigt en nioprocentig dödlighet, 7 200 år 1955 mot 13 050 år 1950 och 37 980 år 1945.

Vad slutligen angår prisutvecklingen har denna varit mindre förmånlig när det gäller hästar än kor. Prisutvecklingen framgår av följande indexserier.

Djurslag	Prisindex (år 1947 = 100)							
	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955
Slakthästar	99	121	97	132	162	175	176	187
Livhästar	111	109	103	121	135	146	151	150
Slaktkor	115	134	147	159	184	213	195	203
Livkor	117	126	142	147	169	188	182	170

I *kommittépromemorian* konstateras, att utvecklingen på hästområdet visar att behov av stödåtgärder alltså föreligger och att det säkerligen skulle få allvarliga konsekvenser, om det nuvarande särskilda stödet åt hästaveln upphörde. Stöd åt hästaveln bör därför utgå ännu någon tid efter väsentligen samma grunder som f. n. Enligt kommitténs mening bör sålunda under ytterligare en fyraårsperiod särskilda medel anvisas dels för bidrag till hingsthållning, dels för inlösen av frisedlar. Med hänsyn till hästavelns läge bör emellertid vissa justeringar och utbyggnader ske. Kommittén anför i huvudsak följande.

Enligt nu gällande bestämmelser erhåller hingstföreningar ett kraftigare stöd än enskilda hingsthållare. Det har emellertid visat sig erforderligt och lämpligt att bereda den enskilda hingsthållningen ett något förmånligare stöd än det nuvarande. I en del fall har nämligen läget varit sådant, att gemensam hingsthållning icke kunnat anordnas. Enligt kommitténs mening bör därför det årliga maximibidraget för enskild hingsthållning höjas till att i allmänhet utgöra 800 kronor för ardennerhingst och 1 000 kronor för nordsvensk hingst.

Vissa ändringar i bestämmelserna rörande frisedlar bör även företagas. För närvarande gäller frisedlarna för stoets betäckning året närmast efter premieringen. Bristande avsättningsmöjligheter för unghästar i förening med ringa tillgång på arbetskraft och begränsade stallutrymmen omöjliggör emellertid ofta för stoägarna — speciellt i Norrland — att utnyttja stona i aveln varje år. Kommittén föreslår därför att giltigheten utsträcks över ytterligare två år. — Enligt nuvarande regler kan vidare fölsto icke premieras och tilldelas frisedel, om årsfölet dött före premieringsförrättningen. Häremot är enligt kommitténs mening intet att invända i de fall, då fölets död är orsakad av bristande sundhet hos stoet, exempelvis infektion i stoets könsorgan. Emellertid kan fölets död orsakas också av exempelvis olycksfall eller otillräcklig vaksamhet vid fölingen. Det synes kommittén uppenbart att i fall av sistnämnda slag frisedel bör få utgå för stoet. Eftersom det torde vara omöjligt att alltid avgöra, när dylika fall är för handen, och premieringsreglementet redan nu tillåter premiering av fölsto, som icke har föl men är synbart dräktigt efter föregående års betäckning, anser kommittén, att fölsto, som lämnat föl efter premierad hingst, bör under ifrågavarande år få premieras och tilldelas frisedel även i det fall att fölet dött före premieringstillfället.

Nu nämnda justeringar utgör emellertid enligt kommitténs mening en sådan effektivisering av det särskilda stödet för hästaveln, som motiveras av den rådande krisen inom aveln. Härför erfordras stimulerande åtgärder, vilka inte endast uppmuntrar till ökad fölproduktion utan också till ökad uppfödning av föl till färdiga arbetshästar. Fölslakten har relativt sett tilltagit kraftigt under senare år. År 1944 slaktades exempelvis omkring 3 procent av årsfölen, medan år 1954 motsvarande procentsiffra utgjorde inte mindre än omkring 20 procent. Kommittén anser, att för varje föl efter premierad hingst, som hålles vid liv, tills det är tre år, bör såsom ett led i de särskilda stödåtgärderna för hästaveln utgå en s. k. *uppfödningspremie*. Premien bör utgöra 200 kronor och utgå till den hos vilken hästen är född. Premien bör avse hästar födda år 1957 och senare. Med utgångspunkt från storleken av de senaste årens fölkullar — ca 7 000 — kan kostnaderna för denna stödform beräknas till 1 400 000 kronor för år.

Hästimporten har ökat under senare år. Från att åren 1949 och 1950 ha omfattat 48 respektive 80 hästar har siffrorna för hästimporten stadigt stegrats så att år 1955 ej mindre än 630 hästar importerades. Det kan enligt kommitténs mening icke anses rimligt att i nuvarande hästavelssituation brukshästar importerats annat än i rena undantagsfall och då särskilda skäl föreligger. Kommittén föreslår därför, att ansökningar om tillstånd att importera hästar skall remitteras till lantbruksstyrelsen och hushållningssällskapen för yttrande.

Kommittén föreslår slutligen, att anslaget till understöd åt hovvårdsföreningar och ambulering hovslagare skall uppräknas till sådan storlek, att understöd regelmässigt kan utgå med författningsenliga belopp, vilket f. n. ej är fallet.

Styrelsen för Hushållningssällskapens förbund biträder kommitténs förslag i vad dessa avser fortsatt stöd åt hingsthållningen samt utökad stöd åt hovvården. Även det föreslagna remissförfarandet vid import av hästar anser förbundsstyrelsen befogat. När det gäller förslaget om bibehållande av frisedelssystemet är emellertid förbundsstyrelsen tveksam och anför där- om i huvudsak följande.

Systemet utgör visserligen en stimulans till att sätta föl till världen, men då det ej ger garanti för att fölen kommer att födas fram till arbetshästar, kan ifrågasättas om denna stödform bör bibehållas. Slopas frisedlarna bör emellertid annan, mera effektiv stödåtgärd komma i stället. Ett system med uppfödningsspremier bör därvid i första hand övervägas. Mot dylika premier kan anföras, att en premie, som erhålles först ca fyra år efter betäckningen, icke kan beräknas få någon större effekt. Enligt förbundsstyrelsens mening torde dock stödformen vara väl ägnad att åstadkomma en önskvärd förnyring av hästbeståndet. Kommitténs förslag om uppfödningsspremier bör därför genomföras i en eller annan form. För att begränsa kostnaderna torde dock premieringen kunna inskränkas till att avse allenast stoföl, vilka uppnått tre års ålder. En förnyring av stostammen torde nämligen vara mest angelägen. En premiegivning av denna omfattning torde kunna kostnadsberäknas till 700 000 kronor, eller hälften av det utav kommittén beräknade medelsbehovet. Med hänsyn till det nuvarande allvariga läget på hästområdet samt för att motverka ytterligare slakt inom det nuvarande fölbeståndet bör uppfödningsspremier utgå för föl födda redan år 1955. Premien torde därvid böra lämnas till den som äger stoet, då detta uppnår föreskriven ålder.

På grundval av det anförda hemställer förbundsstyrelsen om fortsatt särskilt stöd åt hästaveln i enlighet med de av styrelsen angivna riktlinjerna.

Lantbruksstyrelsens framställning

Lantbruksstyrelsen hemställer i sin skrivelse, att till fortsatt särskilt stöd åt hästaveln skall för ettvarrt av budgetåren 1957/58 och 1958/59 ur statens hästavelssfond anvisas ett belopp av 800 000 kronor. Detta belopp anser styrelsen böra fördelas med 400 000 kronor till bidrag till hingstföreningar mot f. n. 410 000 kronor, med 100 000 kronor till bidrag till enskilda hingsthållare mot f. n. 40 000 kronor samt slutligen med 300 000 kronor till inlösen av frisedlar mot f. n. 350 000 kronor. De föreslagna justeringarna i fördelningsplanen grundar styrelsen på erfarenheterna av medelsbehovet

under den nu snart tilländalupna fyraårsperioden. Sålunda har exempelvis för budgetåren 1953/54, 1954/55 och 1955/56 endast utfärdats frisedlar å respektive 276 070, 296 250 och 288 640 kronor. De för förstnämnda två budgetår utfärdade frisedlarna har dessutom endast blivit inlösta intill ett sammanlagt värde av 200 930 respektive 210 970 kronor.

Lantbruksstyrelsen uppger, att enligt det preliminära resultatet av husdjursräkningen den 1 juni 1956 fanns i landet i runt tal 262 000 treåriga och äldre hästar. En onormalt hög procent av dessa hästar tillhörde emellertid de äldre snart överåriga årgångarna, medan de yngre var lika onormalt lågt företrädde. Husdjursräkningen redovisar sålunda i runt tal 21 000 unghästar och föl, vilket antal endast förslår att rekrytera ett bestånd av omkring 100 000 hästar i användbar ålder. Av dessa orsaker — ogynnsam åldersfördelning och låg rekrytering — har, framhåller styrelsen, häststocken årligen minskats med 20 000 å 25 000 djur och det kan förutses, att redan före år 1960 beståndet av treåriga och äldre hästar nedbringats till 200 000 för att därefter, om icke avelsfrekvensen inom kort avsevärt ökar, ytterligare starkt sjunka.

Styrelsen konstaterar vidare, att den stabilisering av uppfödningen, som är nödvändig för att tillgodose det framtida behovet av hästar, sålunda ännu icke uppnåtts och att en väsentlig orsak härtill varit, att prisnivån alltjämt är låg. Visserligen har hästpriserna under senare år stigit men ännu ej tillräckligt för att stimulera till ökad uppfödning. Först när så skett kan en mot behovet svarande avelsfrekvens vara att påräkna. Under mellantiden måste det enligt styrelsens uppfattning anses vara av stor vikt att söka vidmakthålla de avelsmässiga förutsättningarna för hästuppfödningen, så att för framtiden icke blott kvantitativt tillräcklig utan även kvalitativt fullt tillfredsställande hästavel skall kunna åvägabringas. Styrelsen anser det därför angeläget att de speciella stödåtgärder, som under den snart gångna fyraårsperioden kommit hästaveln tillgodo, bibehålles. Vissa av dessa stödåtgärder äger emellertid samband med premieringsreglementets bestämmelser. Reglementet är f. n. föremål för översyn inom styrelsen. I avvaktan på resultatet av denna översyn, föreslår styrelsen, att stödåtgärderna i fråga tills vidare bibehålles under de båda närmaste budgetåren. Då de hittills tillämpade stödformerna visat sig väl avvägda bör, enligt styrelsens mening, det fortsatta stödet utformas på i huvudsak samma sätt.

Genom stödet till hingsthållningen har, framhåller lantbruksstyrelsen, hingstbeståndet kunnat bibehållas i tillräcklig omfattning och de frisedlar, som utdelats, har otvivelaktigt medverkat till att värdefulla ston bibehållits eller till och med återinsatts i aveln. Enligt premieringsstatistiken har antalet premierade ston av såväl nordsvensk ras som ardenerras ökat och uppgick åren 1953, 1954 och 1955 för förstnämnda ras till respektive 976, 1 133 och 1 248 samt för sistnämnda ras till respektive 2 029, 2 381 och 2 428.

Styrelsen finner sannolikt, att ännu bättre effekt skulle kunna uppnås,

om några förändringar huvudsakligen berörande bidragsbeloppens fördelning vidtogs. Ett stort antal enskilda hingstägare har i olika bygder målmedvetet nedlagt ett värdefullt arbete på hästavelns förkovran. Icke minst gäller detta i sådana trakter, där det visat sig svårt att samla tillräckligt intresse för gemensam hingsthållning. Med hänsyn till att hingsthållningen f. n. blott undantagsvis ger ett tillfredsställande ekonomiskt utbyte måste det enligt styrelsen anses önskvärt att förtjänta hingsthållare kan erhålla bidrag i något större utsträckning, än vad som nu är möjligt. Styrelsen föreslår därför, att för ifrågavarande ändamål anvisas ett belopp av 100 000 kronor, innebärande en ökning med 60 000 kronor.

Vad härefter angår utlämning av frisedlar föreslår lantbruksstyrelsen, dels att frisedel skall gälla för betäckning under något av de två närmaste åren efter premieringen — f. n. skall den inlösas under nästföljande år — dels ock att frisedel skall få utdelas för premieringsbart sto, som under året fött levande föl efter premierad hingst även om detta föl skulle ha dött före premieringstillfället. Som motiv för förstnämnda förslag anför styrelsen, att i vissa trakter, särskilt i Norrland, ston i regel ej betäcks varje år. Med nuvarande bestämmelser kan i sådana fall stoägaren icke utnyttja den utlämnade frisedeln. Enligt det senare förslaget skall ett sto, vars föl dött före premieringstillfället i viss mån jämföras med ett vid premieringen uppvisat, efter föregående års betäckning synbart dräktigt sto. Ett sto av sistnämnda kategori kan nämligen enligt reglementets bestämmelser bli föremål för premiering.

Inom styrelsen har även ett annat alternativ övervägts, innebärande, att gällande frisedelssystem för premierade ston skall ersättas med en uppfödningssubvention för treåriga hästar. Enligt vad styrelsen har sig bekant diskuterades detta senare projekt även inom 1951 års hästavelnutredning. På grund av bl. a. de betydande kostnader det skulle medföra, ansågs det emellertid böra övergivas. Syftet med projektet var att söka motverka den slakt av föl, som alltsedan andra världskrigets slut försiggått i icke obetydlig omfattning. För att en anordning med uppfödningssubvention skall bli effektiv måste denna emellertid sättas jämförelsevis hög, vilket medför mycket höga kostnader. Främst av detta skäl har styrelsen i sina överväganden i stället stannat vid att föreslå bibehållandet av frisedelssystemet.

Yttrandena

Behovet av ett fortsatt särskilt stöd åt hästaveln har understrukits i ett flertal yttranden.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap anser det vara angeläget både med hänsyn till landets näringsliv under fred och till folkförsörjningen under avspärning och krig, att minskningen av häststammen hejdas. Fortsatta stödåtgärder synes därför riksnämnden erforderliga.

Chefen för armén anför, att den andel av hästbeståndet, som erfordras för armén vid mobilisering, bör ses i relation till den andel av den arbetsföra befolkningen, som samtidigt erfordras för krigsmakten. Även om hästbe-

ståndet skulle nedgå till ca 100 000 användbara hästar, synes bl. a. ur denna synpunkt arméns behov relativt sett icke orimligt stort. Chefen för armén vill dock icke bestrida att vissa olägenheter kan uppstå för näringslivet, vilket motiverar åtgärder syftande till att vidmakthålla ett tillräckligt stort hästbestånd.

Även *statskontoret* finner hästavelns läge alltjämt kräva särskilda åtgärder. I avvaktan på resultatet av översynen utav premieringsreglementet är emellertid statskontoret ej berett tillstyrka att tiden för stödåtgärderna utsträcker mer än t. o. m. budgetåret 1957/58. Ämbetsverket förutsätter därvid att någon ändring ej kommer att vidtagas beträffande omfattningen av och formerna för verksamheten.

Ett fortsatt stöd till den svenska hästaveln är enligt *domänstyrelsen* erforderligt, om icke rekryteringen av hästar skall äventyras. Styrelsen erinrar därvid om att det för skogsbrukets del icke blott är den kvantitativa rekryteringen som är i farozonen utan även den kvalitativa. Sålunda inger förskjutningen mot allt högre åldrar farhågor för hästens genomsnittliga prestationer i skogsarbetet. Fortsatta stödåtgärder tillstyrkes därför. Enligt styrelsens mening torde det vara ett intresse för landets näringsliv som helhet, att skogsbrukets behov av hästar tillgodoses i främsta rummet. Skogsbruket har enbart intresse av arbetshästar av kallblodsras.

Även *skogsstyrelsen* ser på hästförsörjningsproblemen ur skoglig synpunkt och framhåller, att det är av starkt intresse, att hästbeståndet bevaras på en nivå och vid en sammansättning i fråga om ålder och hästtyper, som svarar mot skogsbrukets behov. Möjligheterna att inom skogsbruket helt motorisera de olika transportmomenten har nämligen visat sig vara väsentligt mindre än vad man på en del håll för endast tämligen kort tid sedan förväntade. Skogsbilvägar byggs visserligen i allt större omfattning, men även om all hästransport på basvägar skulle kunna ersättas med motortransport kommer det alltjämt att finnas ett stort behov av hästar för framforsling av virket från stubben till någon form av väg. Hästbeståndets starka och hastiga nedgång kan därför inom kort tid tänkas medföra, att skogsbrukets transportmöjligheter försvåras eller att transportererna fördyras.

Sveriges lantbruksförbund framhåller, att så länge det står klart, att vi måste ha ett hästbestånd — även om i mindre omfattning än tidigare — det är av utomordentligt värde, att de avelsmässiga förutsättningarna bibehålles. Förbundet finner det därför nödvändigt, att de hittillsvarande stödåtgärderna fortsättningsvis utgår intill dess efterfrågan på hästar höjt priset till sådan nivå, att avelsverksamheten fått en omfattning, som motsvarar rekryteringsbehovet för det framtida hästbeståndet. Förbundet tillstyrker sålunda lantbruksstyrelsens förslag om att de särskilda stödåtgärderna bibehålles under ytterligare två år.

Frågan om stödets inriktning på vissa hästtyper har även berörts av andra remissinstanser än domänstyrelsen och skogsstyrelsen.

Sveriges lantbruksförbund anför sålunda, att enligt förbundets mening en omfördelning av stödet mellan de olika hästraserna bör övervägas. Förbundet ifrågasätter därvid om inte avelsverksamheten — med hänsyn till att det framtida behovet i första hand torde komma att inriktas på lättare kallblodiga hästar — borde påverkas i önskad riktning medelst ifrågavarande statliga stödåtgärder.

Chefen för armén, som i huvudsak finner de av lantbruksstyrelsen föreslagna åtgärderna lämpliga, anför att det för armén skulle vara fördelaktigt om tillgången på varmblodiga hästar gjorde det möjligt att täcka bl. a. jägarskvadronernas behov med sådana hästar. Även ur näringslivets synpunkt skulle det vara önskvärt, eftersom i sådant fall ett motsvarande antal kallblodshästar icke skulle behöva tagas i anspråk. De stödåtgärder som vidtages bör därför gynna halvblodsaveln i samma utsträckning som övrig avel.

Av i huvudsak samma uppfattning är *Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap*, som framhåller önskvärdheten av att krigsmaktens behov av hästar vid mobilisering i möjligaste mån kan täckas genom varmblodiga hästar så att största möjliga antal av de kallblodiga hästarna blir disponibla för folkförsörjningen. Riksnämnden förordar på denna grund skyndsamt utredning rörande halvblodsaveln.

Aberopande de svårigheter, som skulle uppstå för jordbruk och skogsbruk, därest de militära myndigheterna vid krig eller krigsfara inkallar samtliga till olika förband hörande hästar, understryker *Riksförbundet Landsbygdens folk* nödvändigheten av att landets hästbestånd icke minskar ytterligare. I stället bör eftersträvas en ökning av häststammen för att därigenom tillskapa en reserv av yngre hästar. Förbundet framhåller därvid att genom stimulerande åtgärder särskilt för varmblodsaveln man relativt snabbt torde kunna åstadkomma en varmblodsreserv, som är lämplig till krigsbruk men likväl icke engagerad i näringslivet på samma sätt som kallblodshästarna.

Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen understryker att varje form av stöd bör komma alla sådana ston till godo, som till typ och slag kan tjäna näringsliv och försvar, alltså även halvblodsston. Föreningen yrkar för sin del vidare, att innan man beslutar om eventuella stödåtgärder utanför 1951 års utredningsram, frågan om halvblodsaveln först löses.

I fråga om stödåtgärdernas utformning har flertalet remissinstanser framfört synpunkter och förslag.

Vad därvid först angår stödet åt hingsthållningen har *Föreningen Nordsvenska hästen* bl. a. anfört följande.

De särskilda understöd till hingsthållningen, som utgått under en fyraårsperiod t. o. m. utgången av innevarande budgetår, har otvivelaktigt varit ett effektivt stöd åt hästaveln i dess nuvarande prekära läge och fortsatt stöd under de närmast följande åren, med en förstärkning av anslagen till enskilda hingsthållare, är väl motiverat. Emellertid har en mindre önskvärd konsekvens av statsunderstödet till hingsthållningen uppenbarats. En viss tendens har nämligen gjort sig gällande att behålla äldre hingstar oav-

sett deras avelsvärde och avelsduglighet för att kunna utnyttja statsbidraget. För att motverka denna tendens, som är till förfång för en bättre rekrytering och livligare omsättning av hingstbeståndet, vill styrelsen föreslå, att det särskilda understödet till hingsthållningen begränsas på så sätt, att hingstar, som vid 12 års ålder eller däröver icke nått högre värdebokstav än B, icke må ifrågakomma till det särskilda statsbidraget. Därigenom torde det av lantbruksstyrelsen föreslagna årsanslaget å 500 000 kronor kunna minskas med åtminstone 50 000 kronor.

Sveriges lantbruksförbund anser det skäligt, att bidragen till den enskilda hingsthållningen ökas mer än lantbruksstyrelsen föreslagit. Bidragen bör sålunda höjas till åtminstone hälften av motsvarande bidrag till föreningsägda hingstar. Förbundet föreslår, att samtliga medel, som icke tages i anspråk för inlösen av frisedlar, må användas till den enskilda hingsthållningen.

De av lantbruksstyrelsen förordade justeringarna i frisedelssystemet har icke i och för sig föranlett några erinringar i yttrandena. Däremot har hela systemets lämplighet satts i fråga av en del remissinstanser. Styrelsen för hushållningssällskapens förbund har, såsom framgått av det föregående, föreslagit att frisedelssystemet slopas och att i stället ett system med uppfödningsspremier införes. Till detta förslag ansluter sig *Föreningen Nordsvenska hästen* och framhåller i huvudsak följande.

Det är sannolikt, att anslaget till inlösen av frisedlar i någon mån bidragit till ökningen av antalet betäckningar under innevarande fyraårsperiod. Stimulansen torde dock icke ha varit av någon större betydelse, vilket bl. a. framgår av de uppgifter, som lantbruksstyrelsen lämnat. Anslaget har sålunda under den gångna delen av fyraårsperioden icke tagits helt i anspråk och av de beviljade anslagen har endast en del utnyttjats av stoägarna. Inemot 30 procent av utdelade frisedlar har icke kommit till användning.

De kostnader, stoägaren har att bestrida för att få sitt sto betäckt, är icke av den storleksordning, att särskilt statsanslag för ändamålet kan anses erforderligt. Avsevärt större kostnader, arbete och tålmod bereder det däremot uppfödaren att föda upp fölet till brukbar ålder. Statligt stöd till unghästuppfödningen måste därför anses vara en långt mera behjärtansvärd sak. Styrelsen vill därför kraftigt understryka, vad hushållningssällskapens förbund framhållit om angelägenheten av att understödja unghästuppfödningen genom särskilda uppfödningsspremier till tre-åriga unghästar å lägst 200 kronor. För att uppfödningsspremierna skall få »omedelbar» effekt torde det förslagsvis kunna ordnas så att stoägaren, när han vid premieringen uppvisar sitt sto med föl vid sidan, samtidigt med premieringsbokstaven för stoet erhåller ett skriftligt bevis om uppfödningsspremie för fölet, när detta uppnått tre års ålder. Ifrågavarande bevis, som bör givas en tilltalande form, bör upptaga ägarens namn samt fölets födelseår, härstamning (far och mor) och signalement. Premie bör utgå till såväl sto- som hingstföl av nordsvensk eller ardenneras med den begränsning, som i det föregående angivits, samt utbetalas till innehavaren av beviset (d. v. s. ägaren till tre-åringen). Med utgångspunkt från antalet år 1955 premierade fölstor av förenämnda raser, 3 676 stycken, kan kostnaderna beräknas till ca 700 000 kronor.

Även *skogsstyrelsen* ifrågasätter om icke uppfödningsspremier är en lämpligare stödåtgärd än frisedlar.

Utöver de av lantbruksstyrelsen föreslagna åtgärderna bör enligt *domänstyrelsen* uppfödningssubventioner ifrågakomma för tre-åriga hästar oavsett kön. Styrelsen anser därvid, att det är ett förstahandsintresse att premierna utgår till uppfödare av kallblodiga arbetshästar.

Sveriges lantbruksförbund anför bl. a.

De av lantbruksstyrelsen föreslagna åtgärderna syftar främst till att bevara de avelsmässiga förutsättningarna. Någon större stimulans för rekryteringen utgör de inte. Detta framgår inte minst av den mycket omfattande fölslakt, som ägt rum under senare år. Den långa uppfödningstiden gör, att förnyelsen av hästbeståndet måste påbörjas flera år innan hästantalet sjunkit till den nivå, som motsvarar behovet och efterfrågan och därmed priserna börjat stiga. Man får räkna med att det tar åtminstone fyra år, innan en prishöjning, som leder till ökad fölproduktion, kan påverka tillgången av arbetshästar. Under denna tid kommer fyra stora årskullar att bli överåriga, samtidigt som fyra små årskullar kommer i stället. Då var och en av de årskullar, som blir överåriga under de närmaste åren, i storlek motsvarar fyra till fem av de senare årens fölkullar, är det tydligt, att den minskning av de arbetsföra hästarnas antal, som kommer att fortgå även sedan fölproduktionen kommit igång, är av sådan omfattning, att allvarlig brist på hästar kan uppstå, innan den inhemska hästuppfödningen har möjlighet att tillfredsställa efterfrågan. Även om en sådan bristsituation till en del motverkas av fortsatt övergång till annan dragkraft och användning av överåriga hästar samt också på andra sätt är det enligt förbundets mening nödvändigt, att i nuvarande läge vidta åtgärder, som på ett verkligt sätt ökar hästrekyteringen. Med hänsyn härtill finner förbundet det befogat att under ett begränsat antal år utbetala uppfödningssubventioner i syfte att få igång en avelsverksamhet, som svarar mot det framtida behovet av hästar.

Statens jordbruksnämnd är däremot ej övertygad, att det föreslagna systemet med uppfödningssubventioner är förenat med sådana fördelar, att de kan motivera de höga kostnaderna för dessa subventioner. Nämnden anför därom följande.

Enligt nämndens uppfattning ligger värdet hos det nu gällande stödssystemet för hästaveln väsentligen i att avelsmaterialet härigenom uppehålls på en rimlig nivå. En utvidgning av stödet i syfte att minska eller förhindra nedgången i häststammen synes däremot sakna realistisk bakgrund. Under åtskilliga år framöver kommer sannolikt häststammen att visa ytterligare minskning, vilka rimliga stödåtgärder som än vidtas. En övergång till traktordrift på allt mindre brukningsdelar inom jordbruket är samtidigt att förutse, även om ökningen i totala antalet traktorer antagligen och i den totala bränslemängden säkerligen i fortsättningen bör bli svagare än under senare år. Ur beredskapssynpunkt blir härvid försörjningsläget med flytande bränsle än mera känsligt. Det kritiska läge, som uppkommer i fråga om dragkraftsförsörjningen i en avspärrningssituation, kan icke i någon större utsträckning förbättras genom att man nu med olika åtgärder söker förhindra en fortsatt nedgång i häststammen. Åtgärdernas effekt kan visserligen icke närmare överblickas, men den torde dock under alla förhållanden bli begränsad, sett ur beredskapssynpunkt.

Nämnden konstaterar vidare, att det kapitaliserade värdet av uppfödningssubventionerna enligt det förslag styrelsen för hushållningssällskapens för-

bund framlagt skulle räcka till nya lagerutrymmen ovan jord för över 3/4 av den nuvarande totala årsförbrukningen av flytande bränsle i jordbruket. Med hänsyn till det anförda ställer sig nämnden tveksam till förslaget om införande av uppfödningssubventioner. Nämnden anser dock, att ytterligare stödåtgärder längre fram kan bli aktuella, nämligen om de nu tillämpade kommer att visa sig otillräckliga att uppehålla avelsmaterialet inom hästuppfödningen på en tillfredsställande nivå.

Vad slutligen angår övriga förslag har Sveriges lantbruksförbund uttalat sig för att förbättrat importskydd respektive ökat stöd åt hästexporten överväges. Hovvårdens betydelse understryks av domänstyrelsen, som stöder styrelsens för hushållningssällskapets förbund förslag på denna punkt. Domänstyrelsen förordar även rikligt statligt stöd till undervisningen i hästkörning, då sådan undervisning såsom led i skogstransporternas rationalisering i viss mån kan begränsa skogsbrukets behov av hästar. Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen förordar en påfyllnad av statens hästavelnsfond i den mån inkomsterna av totalisatormedel visst år överstiger motsvarande inkomster för det närmast föregående året.

Departementschefen

I enlighet med beslut av statsmakterna år 1952 och år 1953 utgår för närvarande, utöver gängse anslag till hästavelns befrämjande, särskilt stöd åt såväl varm- som kallblodsaveln. I 1953 års proposition, som godkändes av riksdagen utan ändringar, uttalades, att de särskilda stödåtgärderna avsåg att giva hästaveln en sådan uppmuntran att denna trots dålig lönsamhet skulle kunna uppehållas vid en med hänsyn till landets behov önskvärd nivå. Hästavelns belägenhet förklarades i propositionen bero på jordbrukets långtgående och hastigt genomförda mekanisering samt det förefintliga överskottet på arbetshästar, vilket pressade priserna på marknaden. En sådan utveckling ansågs allvarlig såväl med hänsyn till vår militära och ekonomiska beredskap som till skogsbrukets behov även under normala förhållanden. Det beträngda läget betraktades dock såsom en tillfällig krissituation. Det beräknades att den fortgående minskningen av den svenska häststammen efter några år skulle medföra en bristsituation, varvid hästpriserna skulle komma att stiga och lönsamheten åter förbättras. De särskilda stödåtgärderna bedömdes sålunda vara erforderliga endast under en begränsad tidsperiod, vilken bestämdes till fyra år räknat från och med den 1 juli 1953. Kostnaderna för ifrågavarande åtgärder beräknades till högst 800 000 kronor för år och förklarades skola bestridas med medel ur statens hästavelnsfond.

De år 1953 beslutade stödåtgärderna avser framför allt kallblodsaveln och innebär dels utlänning av bidrag till hingsthållning, dels utställande av s. k. frisedlar. Hingsthållningsbidragen utgår till föreningar och enskilda, som håller hingst av nordsvensk ras eller ardenerras. Föreningarna erhåller därvid ett avsevärt kraftigare stöd än de enskilda hingsthållarna. Sålunda kan för föreningsägd hingst av nordsvensk ras utgå bidrag med i vissa fall

upp till 1 900 kronor, medan bidraget för enskild sådan hingst endast uppgår till 600 kronor. För hingst av ardenneras är motsvarande belopp 1 600 kronor respektive 500 kronor. Frisedlarna lyder på ett belopp av 50 kronor och utdelas till samtliga premierade kallblodiga eller i remontaveln använda fölston. Frisedel kan dessutom i vissa fall tilldelas två- och treåriga ungston.

Den fyraårsperiod, under vilken nu nämnda stödåtgärder skall tillämpas, upphör med utgången av innevarande budgetår. Förhållandena på hästavelns område har emellertid ännu ej stabiliserats. Häststammen minskar fortfarande kraftigt och rekryteringen är alltjämt låg. Fölslakten är betydande. På 100 hästar av tre års ålder och däröver finns för närvarande endast 7 å 8 unghästar och föl. Det beräknas att det nuvarande beståndet av unghästar och föl endast förslår till att på längre sikt rekrytera 100 000 hästar i användbar ålder. Ännu år 1955 översteg det totala antalet hästar i landet klart 300 000. Trots att alltså utvecklingen under den snart tillämda fyraårsperioden fortgått i samma riktning och takt som tidigare har likväl icke någon sådan bristsituation inträffat, som kan medföra förbättrade priser på hästar och därmed även ett annat läge för hästaveln.

Under åberopande av nyssnämnda förhållanden har lantbruksstyrelsen och styrelsen för hushållningssällskapens förbund i skilda framställningar föreslagit, att hästaveln ännu någon tid skall bispringas med särskilda stödåtgärder. I framställningarna uttalas, att utformningen av det nuvarande stödet varit väl avvägt och ägnat att i rådande läge giva hästaveln ett verkligt stöd. Vissa ändrings- och tilläggsförslag framföres emellertid samtidigt. Sålunda förordar lantbruksstyrelsen sådan inbördes omfördelning av de för stödåtgärderna årligen anvisade medlen att det blir möjligt att till enskilda hingsthållare utlämna bidrag i något större omfattning än för närvarande samt därtill sådana ändringar i bestämmelserna för frisedlar att även sto, vars föl dött före premieringstillfället, skall kunna premieras med dylik sedel. Vidare föreslår lantbruksstyrelsen, att frisedels giltighetstid skall utsträckas från nuvarande ett till två år. Styrelsen för hushållningssällskapens förbund framför i sin framställning i huvudsak motsvarande förslag — beträffande frisedlar yrkas dock en giltighetstid av tre år — men föreslår dessutom bl. a. införande av ett system med uppfödningsspremier till treåriga ston. Eventuellt skulle det nuvarande frisedelssystemet kunna ersättas med sådana premier.

I likhet med lantbruksstyrelsen och styrelsen för hushållningssällskapens förbund ävensom samtliga i ärendet hörda remissinstanser anser jag det erforderligt, att hästaveln alltjämt stödjdes genom särskilda statliga åtgärder. Jag delar uppfattningen att de nuvarande åtgärderna väl fyllt sitt ändamål. Bidragen till hingsthållningsföreningarna torde sålunda ha verksamt bidragit till att förbättra dessas ekonomi och enligt vad jag under hand erfarit, har föreningarnas antal kunnat hållas väl uppe. Även för den enskilda hingsthållningen har bidragssystemet varit värdefullt. Beträffande de med frisedlar premierade stona utgör dessa endast en mindre del av samtliga föl- och ungston. Lantbruksstyrelsen har dock visat, att antalet premierade ston av såväl ardenneras som nordsvensk ras ökat under tidsperioden 1953—

1955. Vidare kan beträffande den nordsvenska rasen konstateras en totalt sett ökad betäckningsfrekvens.

Lantbruksstyrelsen har för sin del föreslagit, att det särskilda stödet åt hästaveln skall utgå under ytterligare två år. Under denna tid beräknar styrelsen slutföra en pågående översyn av hästpremieringsreglementet samt framlägga av översynen betingade förslag. Med hänsyn härtill och till det förhållandet att någon omgående förändring i hästavelns läge icke kan förväntas, anser jag, att stödet ej bör förlängas för kortare tid än två år. Härtill kommer att jag — med anledning av de olika synpunkter i ämnet som framförts i detta ärende ävensom i andra aktuella framställningar berörande hästaveln — har för avsikt att inom kort begära Kungl. Maj:ts medgivande till att låta verkställa särskild utredning beträffande frågan om statens fortsatta medverkan till hästavelns främjande. Resultatet av en sådan utredning kan antagas föreligga tidigast om halvtannat år. På denna grund föreslår jag, att det särskilda statsstödet åt hästaveln skall utsträckas att gälla även under tiden intill den 1 juli 1959.

Beträffande formerna för de fortsatta stödåtgärderna finner jag, att dessa under den relativt korta förlängningsperioden bör vara desamma som de nu tillämpade, vilka såsom nämnts visat sig vara ändamålsenliga. De uppslag till nya stödformer och till ändringar i de nuvarande, som framförts från skilda håll och för vilka redogjorts i det föregående, torde få prövas av nyssberörda utredning. Jag förordar sålunda, att stödet alltjämt skall — efter samma regler som nu — utgå i form av frisedlar och hingsthållningsbidrag.

Med utgångspunkt från en oförändrad årlig kostnadsram av 800 000 kronor har lantbruksstyrelsen föreslagit sådan jämkning av de för innevarande fyraårsperiod för respektive ändamål bestämda medlen att beloppen för frisedlar och bidrag till hingstföreningar för de närmaste två budgetåren nedräknas från 350 000 kronor respektive 410 000 kronor till 300 000 kronor respektive 400 000 kronor, medan beloppet för bidrag till enskild hingsthållning m. m. höjes från 40 000 kronor till 100 000 kronor. För min del räknar jag icke med en medelsförbrukning av dylik omfattning. Av styrelsens skrivelse framgår, att de frisedlar som utfärdats för budgetåren 1953/54 och 1954/55, inlösts till sammanlagt belopp av endast 200 930 kronor respektive 210 970 kronor. Enligt vad jag under hand inhämtat från styrelsen kan det beräknas, att de under föregående budgetår utställda frisedlarna kommer att inlösas till ett totalt belopp av ca 200 000 kronor. Vid sådant förhållande finner jag icke anledning att i en beräkning av medelsbehovet under förlängningsperioden kalkylera med högre belopp för detta ändamål än 200 000 kronor för budgetår. Vad därefter angår behovet av medel för bidrag till hingsthållningsföreningar anser jag i likhet med Föreningen Nordsvenska hästen — vilken, såsom tidigare nämnts, i sitt remissutlåtande pekat på att hingsthållningsbidragen på en del håll lett till den icke avsedda konsekvensen att vissa äldre hingstar bibehållits i aveln oavsett deras avelsvärde och avelsduglighet — att en ej ringa minskning kan ske av det för dylika bidrag avsedda årliga beloppet. Detta synes kunna reduceras med ca 50 000 kronor om hushållningssällskapen i fortsättningen icke beviljar bidrag till hingstar, som

vid 12 års ålder eller däröver ej uppnått värdebokstav B. Jag vill i sammanhanget erinra om att enligt gällande föreskrifter rörande ifrågavarande bidrag hänsyn skall tagas till bl. a. hingstens kvalitet vid bestämmandet av bidragets storlek. På grundval av det anförda beräknar jag, att för bidrag till hingsthållningsföreningar skall under förlängningsperioden erfordras ett årligt belopp av ca 360 000 kronor. Då någon ökning ej bör ske av de medel, som avses för bidrag till enskilda hingsthållare, kan det samlade medelsbehovet för hingsthållningsbidrag under sagda period enligt min mening antagas uppgå till i runt tal 400 000 kronor. Som följd härav föreslår jag, att den kostnadsram, inom vilken det fortsatta stödet skall rymmas, fastställs till 600 000 kronor för budgetår. Liksom hittills bör medel under statens hästavelsfond disponeras för bestridande av nämnda kostnader. Av fondens kapital kan 2 000 000 kronor beräknas vara odisponerade den 1 juli 1957.

De stödåtgärder, som nu behandlats, avser huvudsakligen kallblodsaveln. I olika remissyttranden har emellertid hävdats, att det är av största vikt att även varmblodsaveln erhåller ett likvärdigt stöd. Därvid har särskilt åberopats det svåra läge, vari varmblodsaveln råkat genom arméns minskade remontinköp och reducerade ridhästbestånd. Vidare har framhållits angelägenheten av att i händelse av internationella krislägen ha en reserv av varmblodiga hästar, som kan täcka arméns mobiliseringsbehov och i viss mån spara de kallblodiga hästarna för näringslivet. Jag vill icke bestrida, att varmblodsaveln står inför svåra anpassningsproblem. I avvaktan på resultatet av förenämnda utredning beträffande frågan om statens fortsatta medverkan till hästavelns främjande är jag emellertid icke beredd att föreslå någon ändring i det särskilda stöd åt varmblodsaveln, som för närvarande i enlighet med 1952 års riksdagsbeslut utgår i form av uppfödningsoch bevaringspremier.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

bemyndiga Kungl. Maj:t att under ettvarvt av budgetåren 1957/58 och 1958/59 ur statens hästavelsfond disponera ett belopp av 600 000 kronor till särskilda åtgärder för stödjande av hästaveln i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i det föregående.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Gunnar Eklund